

Edunvalvontafoorumin näkemykset lobbauksen avoimuusrekisteriin

Tuomo Yli-Huttula
Edunvalvontafoorumi

Lakivaliokunta 16.9.2022

104 lobbaria
allekirjoitti
keväällä 2019

SUOMEEN TARVITAAN LOBBAUKSEN AVOIMUUSREKISTERI

Lobbaus on vaikuttamista yhteiskunnallisiin päätöksiin. Se kuuluu olennaisena osana avoimeen ja moniarvoiseen demokratiaan. Viisas päättäjä kuuntelee eri osapuolten näkemyksiä ja asiantuntemusta ennen päätöksentekoa. Päättäjä tarvitsee tietoa valmisteltavien asioiden vaikutuksista ja eri näkökulmista, koska hän ei voi olla joka alan asiantuntija. Suomalaisesta lobbaamisesta voitaisiin tehdä entistä avoimempaa ja ymmärrettävämpää. Samalla päätöksenteon läpinäkyvyys lisääntyisi.

Pidämme tärkeänä, että eduskunta on aloittanut pohjustamaan avoimuusrekisterin valmistelua. Kannatamme avoimuusrekisteriä, johon ammattimaista edunvalvontaa tekevät tahot, kuten toimialojen etujärjestöt, elinkeinoelämä, palkansaajaliike, kansalaisjärjestöt, yritykset, lakiasiantoimistot, konsultit ja vaikuttajaviestintätoimistot rekisteröityisivät.

Rekisteriin kuulumisen avaisi ovet eduskunnan lisäksi valtioneuvostoon, ministeriöihin ja keskusvirastoihin. Tämä tarkoittaisi, että lobbausta harjoittavat organisaatiot ilmoittaisivat rekisteriin niiden lobbausta tekevät henkilöt. Rekisteri ei koskisi tilanteita, joissa kansalaiset olisivat yhteydessä päättäjiin ja viranhaltijoihin yksityishenkilöinä henkilökohtaisessa asiassaan.

Rekisteröityneet edunvalvojat sitoutuvat noudattamaan suhteissaan Hyvää edunvalvonnan tapaa eduskuntaan, valtioneuvoston ja ministeriöihin sekä keskusvirastoihin. Edunvalvontafoorumin vuonna 2014 luomat Edunvalvonnan eettiset ohjeet olisivat erinomainen pohja avoimuusrekisterin sääntöihin. Rekisteri kaipaa myös toimivan valvontajärjestelmän. Päättökentekijät voisivat tunnistaa rekisteristä yhdessä hyväksytyihin toimintasääntöihin sitoutuneet lobbarit.

Avoimuusrekisteri on erotettava muista lobbausta säätelevistä toimenpiteistä kuten tapaa-mispäiväkirjoista. Päättäjien, viranhaltijoiden ja lobbareiden tapaamisten julkistamisen tarvetta on arvioitava erikseen.

Avoimuusrekisterin toimivuuden kannalta on erittäin tärkeää, että lobbausta harjoittavat organisaatiot ovat mukana lainsäädännön valmistelussa. Valmistelun on oltava avointa ja huolellista. Toivomme, että seuraavaan hallitusohjelmaan kirjataan tavoitteeksi avoimuusrekisterin luominen Suomeen.

Helsingissä, 27.2.2019

Vaikuttamisen määrittely lain 6 §:ään

- Avoimuusrekisterin keskeisin tavoite on lainsäädännöllisen jalanjäljen avaaminen. Tämän takia pitkäjänteinen ja suunnitelmallinen vaikuttamistoiminta on tärkeä määritellä tarkasti. Lausuntokierroksen jälkeen se on selkeämmin määritelty kuin mietinnössä.
- Lakiesityksen perustelujen mukaan vaikuttamista on esimerkiksi talousarvioon, määrärahojen käyttöön sekä säädöshankkeiden ja politiikkaohjelmien sisältöön vaikuttaminen. Tämä on sisällytettävä myös lain 6 §:ään Rekisterin tiedot.
- Toimintailmoitukseen kirjattava yhteydenpidon aihe helpottaa rekisteristä tietoja etsiviä henkilöitä ja tukee rekisterin tavoitetta avata lainsäädännöllistä jalanjälkeä. Demokratiamme vahvuus on laaja-alainen yhteiskunnallinen vuorovaikutus, joten päättäjien, virkamiesten, kansalaisten ja lobbareiden välistä yhteydenpitoa ei pidä rajoittaa. Toimintailmoitukseen kirjattavien yhteydenottojen teema on kirjattava aihelähtöisesti eikä sitä pidä ulottaa vapaamuotoisiin keskusteluihin.

Taloudelliset tiedot arviopohjaisessa suuruusluokassa

- Oikeusministeriön tilaaman lobbauksen nykytilaa kartoittaneen tutkimuksen mukaan lobbausta harjoittavilla toimijoilla on hankaluuksia erottaa vaikuttamistoimintaan käytettyjä resursseja muun toiminnan resursseista.
- Useissa järjestöissä samojen henkilöiden tehtäviin kuuluu sekä vaikuttamistyötä että sellaista työtä, joka ei liity lobbaamiseen. Useiden lakihankkeiden valmistelukaari voi olla vuosikausia kestävä. Tämän takia on mahdotonta, että rekisteriin ilmoitettaisiin taloudellisia tietoja sellaisella tarkkuudella, joka esimerkiksi edellyttäisi laajaa talousseurantaa tai tiliöintejä ilmoitusvelvollisilta. Tällainen lisäisi kohtuuttomasti hallinnollista taakkaa.
- Esitämme, että taloudellisten tietojen osalta palataan mietinnössä esitettyyn menettelyyn, eli taloudellisten resurssien ilmoittamiseen arviopohjaisesti sopivassa suuruusluokassa (esim. ei palkattua henkilökuntaa vaikuttamistoiminnassa, alle 1 henkilötyövuosi, 1–10 henkilötyövuotta jne. tai alle 10 000 euroa/vuodessa, 10 000–50 000 euroa vuodessa, 50 000–150 000 euroa jne.). Katsomme, että tämä antaa riittävän tarkan yleiskuvan vaikuttamistoiminnan resursseista kuormittamatta ilmoitusvelvollisia tarpeettoman paljon.

Neuvottelukunta voi tarjota asiantuntija-apua VTV:lle rekisterin ohjeistuksen valmistelussa

- Pidämme tärkeänä, että Valtiontalouden tarkastusviraston yhteyteen perustetaan eri sidosryhmistä koostuva neuvottelukunta viralliseksi yhteistyöelimeksi, joka seuraa rekisterin toimeenpanoa ja voi tehdä aloitteita toiminnan kehittämiseksi. Erityisen tarpeellista on, että neuvottelukunta aloittaa toimintansa jo ennen kuin rekisteri on käytössä.
- Neuvottelukunnan asettamista hyvissä ajoin ennen rekisterin käyttöönottoa puoltaa se, että neuvottelukunnan tehtävänä on laatia ja ohjeistaa, millaisia ovat hyvät edunvalvontatavat. Edunvalvontafoorumin vuonna 2014 luomat Edunvalvonnan eettiset ohjeet ovat erinomainen pohja tuleville toimintaohjeille.
- Neuvottelukunta voi antaa arvokasta ja monipuolista asiantuntija-apua VTV:lle rekisterin käyttöön liittyvän ohjeistuksen valmistelussa. Ilmoitusvelvollisille on tarjottava säännönmukaista neuvontaa ja opastusta rekisterin käytöstä. Tähän on taattava riittävät resurssit.

Edunvalvontafoorumin hyväksymät 2014

Suomalaisen edunvalvonnan eettiset toimintatapasäännöt

Edunvalvontaa harjoittavina tahoina olemme sopineet vapaaehtoisesti edunvalvontaa koskevista yhteisistä toimintatavoista, joita noudatamme suhteessa

- eduskunnan jäseniin, henkilökuntaan ja avustajiin,
 - valtioneuvoston jäseniin, julkishallinnon virkamiehiin ja ministereiden avustajiin,
 - kuntien luottamushenkilöihin ja virkamiehiin,
 - Euroopan parlamentin jäseniin ja avustajiin
 - yhteyksissä Euroopan unionin instituutioiden edustajiin,
-
- kun valvomme edustamiemme yksityisten ja julkisten tahojen etuja ja oikeuksia sekä toimitamme julkisia asioita asiantuntijoina, edustajina tai edunvalvojina.
 - Kutsumme työtämme edunvalvonnaksi. Edunvalvonta on vaikuttamista ja osallistumista yhteiskunnallisten päätösten valmisteluun ja niiden toimeenpanon edistämiseen.

Edunvalvontatyössä sitoudumme seuraavaan:

1. Kerromme henkilöllisyytemme ja toimeksiantajamme, kun meillä on toimeksianto edustaa toimeksiantajaa.
2. Ilmoitamme avoimesti asiamme ja pyrkimyksemme.
3. Ilmoitamme omat sidoksemme eduskuntaan, hallitukseen tai virkamieskuntaan.
4. Pidämme tapaamisissa ja muilla tavoin saadun tiedon ja aineiston luottamuksellisena, jos näin on sovittu.
5. Tuomme avoimesti esiin tiedossamme olevat asian käsittelyyn vaikuttavat seikat.
- 6 Kieltäydymme vastaanottamasta ja käyttämästä tietoa, joka on hankittu laittomin keinoin.
7. Kieltäydymme suoran tai epäsuoran henkilökohtaisen taloudellisen edun tarjoamisesta neuvotteluosapuolelle.
8. Kantamme on, että avoimessa yhteiskunnassa valtiollisissa vaaleissa ehdokkaiden ja puolueiden taloudellinen tukeminen on kansalaisten ja heidän muodostamiensa erilaisten yhteisöjen ja yritysten oikeus, kun se tapahtuu vaalirahoituksesta annetun lainsäädännön mukaisesti.
9. Arvioimme aina oman esteellisyytemme ja pidättäydymme jääviystilanteessa edunvalvontatyöstä.
10. Emme palkkaa valmistelevaa viranomaista tai päättävässä asemassa olevaa henkilöä – kansanedustajaa, Euroopan parlamentin, valtioneuvoston tai muun merkittävän julkisen päätöksentekuelimen jäsentä – kesken edunvalvonnan kohteena olevan asian valmistelun.

- Noudattaessamme suomalaisen edunvalvonnan eettisiä toimintatapoja odotamme oikeutta esittää näkemyksemme päättäjille, kohtuullisia edellytyksiä asiamme esittämiselle, asiallista suhtautumista perustellusti esitettyihin tietoihin ja näkemyksiin sekä molemminpuolista luottamusta ja vastavuoroisuutta menettelytapasääntöjen kunnioittamisessa.
- Edunvalvontafoorumi on yritysten ja yhteisöjen edunvalvontatehtävissä työskentelevien alan ammattilaisten perustama rekisteröimätön yhdistys, jonka jäsenet ovat sitoutuneet yllä oleviin eettisiin toimintaperiaatteisiin.